

Prágai Tamás

Kalózok

– Ha elég kemény vagy, nem kezdesz dialógussal elbeszélést.

Leteszi a falbontó csákányt, kalapácsot vesz a kézbe, odaüt neki, aztán leteszi a kalapácsot. Az Ezredes a vaskályhánál szöszmötöl, megigazgatja a bádögbögrét. Megigazgatja, visszateszi a vaskályhára. A szinte izzó fémhengerről több helyen lekopott a zománccfesték, a töredezett fehér alól előtűnik a rozsdás, fémes anyag.

– Megtanítalak, hogy kell megcsinálni. Hogy azonnal közöljék.

Felveszi a falbontó csákányt. Minek közölni, ha egyszer úgyis "megvan"? Édeskés kozmaillat terjeng, szelídgesztenyének lehet ilyen szaga, amikor lefordított vaslábas alatt pirul, szétterjed ez a békebeli illat. Szinte hallani, hogyan pattog, pukkan.

Ki fog futni a kávé. A zacc a bögrére égett, odakormozódott a kék fémbögre köpenyére. Arra gondol, hogy ebből kell kiszűröcsölni majd, és máris émelyeg; a csákány nyelére támaszkodik; de észbe kap, megmarkolja. Odavág, téglatörmelék, por fröccsen.

Kizárt, hogy legyen kávécsésze, gondolja, a táskában; kiegyenesíti a derekát, odavág.

– Országos lapokban gondolkozz.

"Meg akar alázni, de ezt nem viszem haza."

(Jönne sített hordani, ha országos lapok közölnék?!)

– Nem tudom, hogy hullottam ki. Nem elég trendi, amit csinálok.

Konyharuha. Mondén zászló. A közepébe lyukat égettek. Kormos a lyuk széle.

– Neked is be kell adnod valamit. Azért rágom a szádba, hogy érezd, odafigyelek rád. Minden elbeszélésben legyen valami, ami személy szerint neked fontos. Színeznem kell.

Színeznem? Itt?

Részeg Mikulás zuhan az utcára, hasra esik, fejét odacsapja a villanyoszlophoz, a piros kreppsapka lepottyan a fejéről. Mintha bebámulna a szuterén ablakán: mint egy zsíros gombóc, olyan az arca. A kocsmájító becsapódik (megint megremegnek az alumínium lábasfedők), valaki dobog a vaslépcsőn, lerohan, ordít:

– Buzi Mikulás!

A Mikulás megrázza a fejét.

Egy kisgyerek és egy anyuka ér a képmezőbe, a gyerek egészen látszik, az anyuka deréktól lefelé...

– Gyere, kislány, adok egy szaloncukrot.

A tompa tekintetű piros ruhás zsebébe gyűri a sapkát, szaloncukor után kotorászik, végigtapogatja mind, aztán legyint:

– Tudod mit, inkább legyél jó!

Most fut ki a vaslapra susterregve a kávé, a susterregés elnyomja a kórust, a buzi Mikulás, buzi Mikulás egyre távolabbról hallatszik.

Elfojt egy káromkodást, lekapja a bögrét a vaslapról, ronggyal fogja meg, de így is égetheti a kezét: gyorsan a téglakupac tetejére dobja, ismét kiloccsan. Hát ezért van megpörkölődve a rongy. A műanyagflakonból vizet csöppent bele, hogy leüljön a zacc, aztán a bőrtáskából két kávécsészét vesz elő. Hát mégis van csésze a harapófogók, villáskulcsok, kalapácsok, szögek, csavarhúzóknak közt! Az egyikén vitorlás hajó, balatoni nyár, a másikon rózsabimbó – a balatoni nyár aranypereme csorba. Másodlagos tisztaságú csészék. Az Ezredes megfélezi a sötét levét a rózsabimbó és a balatoni nyár közt, a zacc nehézkesen leülepszik a sötétkék zománccs bögre alján, de ő biztos benne, hogy mindkettőbe jut azért, aztán ragacos fehér szemcsével teli neszkávés üvegcsét vesz elő.

– Cukor. Tessék. Amennyit csak gondolsz.

A szomszéd lakásban felordítanak: azonnal hagyják abba, mert hívom a hatóságot!

Az Ezredes rávicsorit, elé rakja a csészét, és azt mondja:

– Én vagyok a hatóság.

De ő már a vékony lányra gondol, aki norvégmintás, kötött pulóverben szalad a Vas utcában. A bal kezében szennyes bevásárlószatyor. A jobb kezében: óriási plüssmacska.

– Nem karmol a cicus?

– Pff....

Ráfúj. Vagy inkább perregett? Cicus... nem is volt rossz beszólás. Harmincsnak nézte. Harminc körül. Nem volt rajta kabát, pedig a szürkület fémhálójával leereszkedett a fagy, erős, korhadó Dunaszaga volt a levegőnek. (A sirályok a szemétkupacok miatt bejöttek a Duna felől.)

– Hova sietsz, fagyünder?

Gesztenye. Sült gesztenye! Mikor volt már! Pesti Kornél és Budapest aranykora volt – volt idő, mikor úgy vélte, egybeeshet ez a kettő. Kis vaskocsikban pirították a gesztenyét a forgalmasabb tereken és az aluljárók kijáratainál azok, akik idénymunkából éltek, és októbertől decemberig éppen ebből volt szűkös megélhetés. A város még nem kezdett süllyedni. A rakodópartok mészkölépcsői közt csordogált az enyv- és kátrányszagú víz, de még nem mosta alá a pesti oldalt; áradás idején pedig valódi vadvíz-szagot árasztott. Nem szivárgott még be alattomosan a háztömbök alá, nem gyült meg a lomha, nehéz sár a pincék zugaiban. Ismeretlenek voltak a háztömb-roppanások... Istenem! A régi Budapest! Emeleti lakásaikban nem szorongtak úgy a kisnyugdijasok, mint manapság, amikor a lágy sárba merülő alap bármikor megsüllyedhet, megrogy, és akkor a nehezedő több emeletnyi tömeg hirtelen alászáll, az egész épület megbicsaklik, kifordul, és a tartófal merev, halott testként borul az utcára.

Kisnyugdijasok – micsoda ostoba szó...! Él-e másféle nyugdíjas, ma, Pesten? De akkor még fiatalok voltak ugyanezek a megkeseredett, savanykás szagú öregek, és a szájuk szélén csak úgy habzott a remény.... Kávéházak és koktélbárok virultak a Liszt Ferenc téren és a Nagymező utcában, mint a sárgás penész a hátsó udvarok zugaiban, és éjfél felé, mikor a csupa-üveg, divatos helyeket zárni kezdték, kisebb és olcsóbb kocsmák felé vonultak a lagymatagon egymásba kapaszkodó fiatalok, az Oktogon táján ögyelegtek vagy csapatba verődtek a Kiskörúton az Egyetem épülete előtt, majd egymást taszigálták a sötétebb, zezugosabb utcák felé.

Korábban ismeretlen étkezdék szaporodtak gombamód Pesten. Arab és török vendéglők, ahol az elektromos tűz előtt forgó húshengerről kunkorira pirult darabkákat szel le Ali a hosszú késsel; indiai éttermek, ahonnét fűszerekkel teli mező, a konyha curryszaga terül az utcára. Pesti tudott egy perzsa éttermet valahol a Veres Pálné utca környékén, ahol mindig volt friss kacsahús. Talán úgy hívták, hogy "Arany Rózsa". Szép a savanykás mártás és a friss hús ízére gondolni most, amikor ismét fölveszi a hegyes falbontó acélt.

Szinte úgy lehet faragni, mint a homokkövet. Megtartja magát, alakra formálható.

– Nem volt zaccos a kávé?

Zaccos volt. A fogai között puha, barna mákszemek.

– A sirályokat etette. Döglött halat dobált a sirályoknak, hogy egyenek.

– A pulóveres?

Bólint. Az Ezredes vizet önt a műanyag tálba, ellögyöbi a csészét. Mintha mosogatna, de mégsem. Fölveszi a csákányt, nekivág, bontja a falat, de még nem lyukadtak át. Meghúzta gyémántvágóval a kontúrt, ahhoz igazodnak, másfél méter átmérőjű lyukra van szükség, hogy az elszívót átvezethessék. Szépen, egyenletesen kell csinálni, a lakosság érdekében végzett hatósági kötelezettségtől ingerlékeny lakók fölháborodása közben, akiknek nem tetszik, hogy másfél méteres narancssárga plexicső cső szalad majd keresztül a nappalijukon vagy a konyhájukon, és nekik azt kerülni kell, lehajolni és átbújni alatta, hogy a plazmaképernyős készülékhez vagy az ételpreparátorhoz jussanak. Itt most aljzatbontás is van. Legalább negyven centire le kell még menni a szint alá. Ott van a kő. Arra lehet rárakni majd az alapot, amihez kimerevítene.

Egyenget és lapátol. Most inkább csak lapátol, hogy ennyire behúztak. Épp elég elhordani a sített. Amilyen tempót az Ezredes diktál! Nem tudni, miért nála csapódik le mindig a munka, gyanús az egész ügy... mindegy, csak fizessen... másokkal dolgoztat... Csoda, hogy most ő is beállt, és néha igazít valamit a kibontott kupacon, megkocogtatja a falat vagy arrább tesz egy útban levő szerszámot.

Most ráadásul az Ezredes bont, és ő megéri elhordani az egészset.

Ütés puffan a hátán.

– Fontosabb nem jut az eszedbe?

Úgy áll a kezében a csákány, mint egy vasmacska.

Lapátol, mintha nem venné észre, hogy az Ezredes abbahagyta a bontást, és most őt nézi. Hátratulja a talicskát, újabb halom képződött, a talicskát közvetlenül a halom mellé tolja, a lapát elakad a törmelékben, alá kell nyúlni, a padlón elcsúszik azért, a kötelező padlóvédő plexilapon úgy hatol előre a lapát, mint kés a vajban. Vállat von. Rosszindulatú az Ezredes arca. Ha nem lenne vágás a szeme alatt, elhinné, hogy rajta akar segíteni, azért ajánlotta fel ezt a munkát. Csúnya, csúnya ütés lehetett, ami az arcát így kicsinálta. És ha borotválkozna? Mért

nem tud ez borotválkozni? Megtehetné, biztosan van borotvája. Nem szuterénban lakik, mint ő – fali mosdó az ajtó mellett, mögötte fali fülkében villanyrezsó –, de még neki is van borotvája! Legalább a horgolt sapkát ne tette volna fel.

– Ki vagy te, hogy átnézel rajtam?!

A csákány hegye a jobb térde felé mutat, egészen közel van.

Szótlánul lapátol, a kitermelt föld így előbb utóbb el fog fogyni, megszűnik majd ez az alibi-mozgás, meg kell állnia, és nem kerülheti el, hogy az Ezredes szemébe nézzen, és akkor mondani kell valamit. De mit találjon ki? Nem az a dolga, hogy nézzen, hanem hogy lapátoljon.

Észbe sem kap, olyan gyorsan üti meg. Épp csak odakocantja a térdéhez a csákány hegyét. Ennyi elég, és a térde élesen megbicsaklik. A porcot találta el. Ez aztán fájdalom! Az ásó hegye a sirtre zuhan, még szerencse, legalább a nyélen megtámaszkodik, nem is fáj most, inkább zsibbad a térde.

– Jegyezd meg, hogy a haverod vagyok. Adtam kávét, nem?

Nem tudna arra a lábára ránehezedni. Jót akarok neked, de ha pofázol, azt nem szeretem, fejtegeti az Ezredes, és még igaza is van: ő fizeti a napot azért, hogy hordja a sittet. Nem kellett volna annyira nézni. Hogy mért nem tartja a száját, az ő baja. El fogja veszteni ezt a munkát is... Nem fogja kifizetni a napját, és igaza van: elvégre pofázott. Tény. Erre fog hivatkozni, vagy ráhúz még egyet a csákánnyal, aztán biceghet lefelé a lépcsőn. Lent meg elkapják a lakók... Az Ezredesbe nem mernek belekötöni, rajta töltik majd ki a bosszújukat.

– Közben beszélgetünk. Mert van rá időnk.

Bal lábon egyensúlyoz, próbálja kiegyengetni a jobb térdét, de minden mozdulatra sajog a porc. Hajlik azért. Fáj, de hajlik. Az Ezredes aztán tudja, hova kell ütni! Nem csoda, hogy az ő kezébe fut össze a legtöbb megrendelés. (Igaz, jattot ad a közüzemnek.) Azt mondják, hogy a kalóznak is dolgozik, a vezetékeket rosszul köti be, csatlakozási pontokat létesít, ahová ők is beköthetik készülékeiket, és ezért egyre több helyen ott vannak... A szellőzőrendszeren, a vezetékeken keresztül bejutnak a lakásokba, a középületekbe, és megcsapolják az energiapontokat... Minden épület egy-egy energiaközpont, ezekből árad a társadalom hajtóereje....

Azt mondják, az Ezredesnek innen esik le a nagy pénz!

De tudja is mozgatni az embereit. Kiszed belőlük mindent. Nincs előtte titok. Őt is kivakarja a szarból, mert elterjedt róla, hogy ír... elbeszéléseket ír a szuterénban, a lomtanitáskor szerzett konyhaasztalon. Munkát adott neki... Elmondja, hogyan kell megírni, hogy jó legyen... Ő meg néz és beszél!

Lenyűgözi a szép, baráti gesztus, hogy az Ezredes dolgozni hívta. Harmadik alkalommal állt már a metrófeljáró előtt a munkások terén, amikor intett neki, hogy jöjjön. De már előző nap is – már akkor majdnem intett. Érezte. Ahogy végigmustrálta a testét. Kihúzta magát, de nem nézett vissza hivalkodóan, nehogy önteltnek tűnjék.

A teste magáért beszélt, az izmai, az akaratereje.

(Azt mondják, az Ezredesnek van egy pincéje a Mester utcában, a vízszint alatt. Áradás idején ellepik a folyami rákok. Tiszta rák minden, meg rákhéj.)

– Fussunk neki még egyszer, utoljára. Szóval leszólítottad. Aztán?

Rádől a lapátra, megnyomja. Tudja, hogy az Ezredes nézi a tarkóját. Egy nagyobb darabot kézzel emel fel, a talicskában púposodó sitt tetejére dobja, leteszi a lapátot, megragadja a talicska szarvát és keresztül tolja a pallón a ledobó felé.

– Átvágtam előtte a Bródy Sándor utca felé, hogy összefussunk a sarkon.

Az Ezredes grimaszol, de leereszti a csákányt.

– Nem vagy elveszett gyerek, mi?

Föltűnően, de nem tolaodóan követte a plüssmacskást. Észre kellett vennie, mert néha kicsit be is előzött – persze a szemközti járdán –, hogy a látóterébe kerüljön; aztán a saroknál, a kirakat előtt bevárta. Mintha a kirakatot nézné.

Ahogy kifordult a sarkon, megtorpant.

– Mi az, tetszik a cicám?

Bólintott. – De általában nem vagyok oda a macskákért.

– Nem bánom, belém karolhatsz. Úgyis fázom.

Éppen a szuterén felé indultak el. Szótlánul mentek, mert neki semmi sem jutott eszébe ebben a helyzetben – zavarba jött attól, hogy lepattant ruhában megy karonfogva a lánnyal (munkához volt öltözve, a rosszabb kabátját vette fel). A kabátnak kifejezetten állott volt a szaga. A szuterénban nem tudja szerét ejteni, hogy kimossa – egyszerűen nincs megfelelő méretű edény. De erről most nem számol be az Ezredesnek, inkább lapátol; és az Ezredes arcát nézi közben, titokban, és fél, hogy bármikor lesújthat a bontócsákánnyal

– Mit csinálsz, amikor épp nem a macskám után lófrálsz?

- Író vagyok. Vagyis... régebben írtam.
- Ne mond! Jobb, mint vártam. Azt hittem, hajléktalan vagy. És most nem írsz?
- De! Most is írok. Néha írok.
- Van neved?
- Pesti... khm... Pesti Kornél... néven publikáltam...
- Ez valami álnév?

Hajléktalan? Hát majdnem. Előző este vett egy literes asztalit, mert úgy érezte, nem bírja tovább a feszültséget, és elköltötte azt a pénzt, amit a hétvégére szánt, hogy egyen, és a savas bor marta a gyomrát – nem kellett volna a lánnyal kikezdeni, most szemlátomást az is ráakaszódik, – távolról érzek a hangja (“miket írsz? meg is jelennek az elbeszéléseid?”), mintha nem is ő válaszolna (“az nagyon régen volt, hogy megjelentek, talán évekkal ezelőtt, igen, már több éve”). Nem akarja meghallani, amikor a lány megkérdezi, hogy most miért nem. Segít neki a macskás lány, ez tény: szóval tartja, és így nem kínos a találkozásuk; így elodázható a kudarc, ami azért előbb-utóbb úgyis bekövetkezik, ha kiderülnek a körülményei, hogy alkalmi munkából él, szuterénban lakik, napról napra él és ténylegesen éheznek, és semmi reménye arra, hogy ebből a helyzetből kikeveredjen. Nem viheti a lányt a szuterénba. És ha ő mehetne föl a lányhoz? Ez volna a szerencsésebb. De akkor a kabátját kell levennie, és zárt térben mindenképpen érezhető lesz a szaga. Ő már megszokta, nem érzi, de biztos, hogy van szaga, hiszen a szuterénban nem tud rendesen megmosdani.

- Meghívsz egy teára?
- Ööö...

(Ezt rendszeresen megmondta.)

És mit veszt, ha meghívja? Legfeljebb faképnél hagyja, ha meglátja a “szuterént”.

Mikor is volt utoljára nővel? Egy ilyen nővel!

- Csak csalánteám van.
- Szeretem.

És ha szereti a “nem mindennapi” helyzeteket?

(Penetráns. Ez a helyes terminus, Kornél.)

Már ez is több mint amit remélt. Vigye magához? A penészbe? A salétromba?

Ha már egyszer lejött a szuterénba... Akkor majd... Ki tudja...

Aztán kiderül, hogy a közigazgatásban vagy a kalózok közt vannak ismeretségei; vikingek, szálfatermetű normannok; a kalózok közt, akik a hálózatot csapolják...!

Azok fölkenik a vérét a falra.

Megáll, szembefordul a lánnyal, megkérdezi:

- Mit akarsz tőlem?
- Az orrához nyomja a macska orrát.
- Olyan szép szomorú a szemed.

Az egész téglákat félredobálja, csákányt vesz fel, az Ezredes kezében még mindig ott a másik, az a hegyesebb végű, ha nem szólal meg, bizonyára le fog sújtani – lehet, hogy már nem a térdére, hanem a gerincét, a tarkóját, a koponyáját üti meg.

A kezében nincs ott a csákány.

A barna bőrtáskában kotorász, fél szemmel figyel, az Ezredes műanyag flakont vesz elő, nem áll meg a keze, gépiesen dobálja oldalra a téglát, az Ezredes közeledik a flakonnal, a vállára teszi a kezét.

– Igyál.

Konyak. Valamilyen konyak. Szúrós alkoholszaga van és keserű, de konyak. Szüröcsöl, néhány csepp lefolyik az állán, kidugja a nyelvét és lenyalja, az ezredes vigyorog, kicsavarja a kezéből, beleiszik, elteszi a flakont.

– Szóval? A csajodról beszélünk. Neve van?

Mért érdeklis az Ezredes a neve?

Vagy tényleg ő fontos az Ezredesnek? Azért faggatja? Írni is tanítgatja... Fontos az Ezredesnek, tervei vannak vele, ismerni akarja az “életkörülményeit”.

Mért ne mondhatná meg, hogy mi történt közte és Angéla közt, aki – ha a plüssmacskát nem találja meg aznap a szeméttartály bádofedelén – feltétlenül öngyilkos lesz, vagy legalábbis így mondta akkor. Neki volt odakészítve az a macska, “azért nem merült el a folyam korántsem tiszta habjaiban...”

- Azt mondta, olyan a szemem, mint egy plüsscicának.
- Plüsscicának?

Bólint.

Egyáltalán nem zavarta a rendetlenség és az áporodott szag. A csatagos ágykeretre ült, felvetette a fejét és megkérdezte: itt maradhatok?

– Tudod te, hogy ki ez a nő?!

Nem tudja. A múltjáról nem beszélt. Nem is kérdezte. Jobb, hogy egyiküknek sincs múltja, mert akkor neki is a megunt és megutált életéről kellene beszélnie. Nap közben hosszabb időre eltűnik... ez rejtélyes. De neki is megvannak a "saját útjai"! Munkát keres vagy nézeget az utcán, végigjárta az útvonalait és csörgeti az ipari szatyrot a visszaváltó előtt. "Önálló életet élnek".

– Önálló életet élünk, egyikünk sem bírja a túlzott kötöttséget – feleli és kétszeres erővel lendíti meg a csákányt, energikusan lapátolja a törmelékét, a konténerbe csörömpölve hull a sitty a ledobón keresztül, fordul a talicskával, egyszerre ott van az Ezredes gyűlölködő tekintete, fölveszi a csákányt, nekivágja, keményebb kódarabot érhetett, szikra cikkán (talán a téglába hullott egy kódarab), félretolja az Ezredest, az ütni kezdi, szerencsére nem a csákánnyal, hanem a lapáttal, tompán puffan a hátán, alig érzi, mert az ütés erejét fölfogja a vastag kabátbélés.

Egy idő múlva az Ezredes zihálva megáll.

– Este áthozod hozzám a nődöt.

Tehát igaz!

A kalózkodnak dolgozik, mert ezt így csak a kalózkod tudják. Kiszedik belőled, hogy mi a legfontosabb: ami a legfontosabb, azt magadnak kell elmondanod, szinte tálcán nyújtod át nekik, mert olyanok, hogy kiszedik belőled... De ez nem elég. Önként kell átadnod, úgy, hogy túlhegyeni megbánás se motoszkáljon a szíved kamráiban, mert ha arra rájönnek! A megbánás tűjére szúrnak fel. Elképzeli, hogy meglendíti a csákányt, szép, lendületes ívben zuhan, az Ezredes torz ábrázata, nincs ideje félreugrani – nincs ideje, vagy nem akar félreugrani –, nem tudni, mi történik, lábánál fogva vonszolja a testet, elájult vagy meghalt – a kalózkod embere, semmi kétség, azért ilyen nehéz – aztán elfordul a ledobótól, hordani kezdi rá a sittyet, csörömpölve hull alá a több emeletnyi mélybe a törmelék... odavág, a csákány hegye átüti a falat, ordítás hallatszik a másik oldalon és keserves káromkodás, mintha az alvilági folyó tetemei nyüzszítenének, aztán egy magas fejhang monoton és erőteljesen, de korántsem idegesen ismétli, hogy a ká anyátokat, a ká anyátokat –

De aztán úgy érzi, most már ez is kevés, az alap még mindig nem tárult fel.

Frimmel Gyula
Profil
Mezzotinto, vegyes technika